

1. Герцик А. М. Створення програм фізичної реабілітації/терапії при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2016. № 6. С. 37-45.
2. Мазепа М. Сучасна парадигма ерготерапії. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія: фізична культура. 2017. Вип. 25-26. С. 174-180.
3. Михалюк Є. Л., Черепок О. О. Фізична реабілітація при захворюваннях і травмах нервової системи : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗДМУ, 2010. 87 с.
4. Ногас А. О., Григус І. М. Фізична реабілітація при множинних захворюваннях : навч.- метод. посіб. Рівне, 2012. 100 с.
5. Пустовойт Б. А. Сучасні огляди ерготерапії. *Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології* №1, ХДАФК Харків, 2017. С. 64-69.
6. Сичов С. О. Застосування педагогічних принципів в ерготерапії / С. О. Сичов, *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*, серія № 15. К. Вип. 3К(84). 2017. С. 438-445.
7. Таран І. В., Валюшко Ю. Ерготерапія, як сучасний напрямок фізичної реабілітації хворих із травмами й захворюваннями нервової системи. *Теоретичні та методичні проблеми фізичної реабілітації*: матеріали VI Всеукр. наук.-метод. конф. Херсон, 2016. С. 292-298.

References

1. Hertsyk A. M. (2016). Stvorennia prohram fizychnoi reabilitatsii/terapii pry porushenniakh diialnosti oporno-rukhovero aparatu. *Slobozhanskyi naukovo-sportyvnyi visnyk*. № 6. S. 37-45.
2. Mazepa M. (2017). Suchasna paradyhma erhoterapii. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu*. Serii: fizychna kultura. Vyp. 25-26. S. 174-180.
3. Mykhaliuk Ye. L., Cherepok O. O. (2010). Fizychna reabilitatsiia pry zakhvoriuvanniakh i travmakh nervovoi systemy : navch.-metod. posib. Zaporizhzhia : ZDMU. 87 s.
4. Nohas A. O., Hryhus I. M. (2012). Fizychna reabilitatsiia pry mnozhynnykh zakhvoriuvanniakh : navch.- metod. posib. Rivne. 100 s.
5. Pustovoyt B.A. (2017). Suchasni ohliady erhoterapii. *Fizychna reabilitatsiia ta rekreatsiino-ozdorovchi tekhnologii* №1, KhDAFK Kharkiv. S. 64-69.
6. Sychov S. O. (2017). Zastosuvannia pedahohichnykh pryntsyypiv v erhoterapii, *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova*, serii № 15. K. Vyp. 3K(84). S. 438-445.
7. Taran I. V., Valiushko Yu. (2016). Erhoterapiia, yak suchasnyi napriamok fizychnoi reabilitatsii khvorykh iz travmamy y zakhvoriuvanniamy nervovoi systemy. *Teoretychni ta metodychni ta metodychni problemy fizychnoi reabilitatsii*: materialy VI vseukr. nauk.-metod. konf. Kherson. S. 292-298.

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).95](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).95)
УДК 378.0 91.12:796

Скиба Ю. А.,
<https://orcid.org/0000-0003-2238-8272>
доктор педагогічних наук, доцент,
заступник директора з наукової роботи,
Інститут вищої освіти НАПН України, м. Київ

ВІДПОВІДНІСТЬ SOFT SKILLS (М'ЯКИХ НАВИЧОК) БАКАЛАВРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНА РЕАБІЛІТАЦІЯ» ПОТРЕБАМ РИНКУ ПРАЦІ

У статті здійснено аналіз освітніх програм підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» та встановлено, які soft skills формуються у процесі професійної підготовки фахівців. На основі аналізу результатів опитування роботодавців встановлено найбільш затребувані soft skills на ринку праці, а саме: творчість, креативність; інформаційна грамотність; медіаграмотність; цифрова грамотність; комунікативність; саморозвиток; критичне мислення; лідерство; співпраця, робота в команді; емоційний інтелект; гнучкість, адаптивність; продуктивність (тайм-менеджмент); ініціативність. Водночас виявлено, що низка затребуваних на ринку праці soft skills відсутні у бакалаврських освітніх програм зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація». Запропоновано рекомендації закладам вищої освіти щодо адаптації освітніх програм відповідно до потреб ринку праці, зокрема передбачити формування таких soft skills, як критичне мислення, творчість, креативність, співпраця, робота в команді, емоційний інтелект, продуктивність (тайм-менеджмент) та ініціативність. Формування у випускників ЗВО затребуваних на ринку праці soft skills сприятиме розширенню їхніх можливостей працевлаштування на вітчизняному ринку праці.

Ключові слова: освітня програма, ринок праці, фізкультурно-спортивна реабілітація, soft skills.

Skyba Yurii. Correspondence of soft skills of bachelors of physical culture and sports with the specialization "Physical culture and sports rehabilitation" to the needs of the labor market. The article analyzes educational programs for training bachelors of physical culture and sports with the specialization "Physical culture and sports rehabilitation" and established which soft skills are formed in the process of professional training of specialists. Based on the analysis of the results of the employers' survey, the most popular soft skills on the labor market are: artistry, creativity; information literacy; media literacy; digital

literacy; communicativeness; self-development; critical thinking; leadership; cooperation, teamwork; emotional intelligence; flexibility, adaptability; productivity (time management); proactivity. At the same time, it was found that a number of soft skills, which are in demand on the labor market, are absent in bachelor's educational programs in the specialty 017 "Physical culture and sport" with the specialization "Physical culture and sports rehabilitation". Recommendations are offered to institutions of higher education regarding the adaptation of educational programs in accordance with the needs of the labor market, in particular, to provide for the formation of such soft skills as critical thinking, artistry, creativity, cooperation, teamwork, emotional intelligence, productivity (time management) and initiative. The formation of soft skills in demand in the labor market among graduates of higher education institutions will contribute to the expansion of their employment opportunities in the national labor market.

Key words: educational program, labor market, physical culture and sports rehabilitation.

Актуальність теми. Актуальність підготовки фахівців за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» підтверджується низкою нормативно правових актів, зокрема Законами України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про реабілітацію інвалідів», Закону України «Про фізичну культуру і спорт», Указами Президента України «Про заходи щодо фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів та підтримки паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні», від 06.04.2006 № 290; постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної типової програми реабілітації інвалідів», від 08.12.2006 № 1686 та інших.

Зазначимо, що питання підготовки фахівців з фізкультурно-спортивної реабілітації зараз є надважливим для держави, адже збільшення кількості спеціалістів у цьому напрямку допоможе у майбутньому ефективно долати післявоєнні виклики та надавати потрібну медичну допомогу постраждалим громадянам, а також іншим мешканцям України, які потребують відповідної реабілітаційної допомоги.

Формулювання мети та завдань роботи. Метою роботи є встановлення відповідності soft skills бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» потребам ринку праці. Для досягнення мети запропоновано **наступні завдання:** встановити перелік soft skills бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація»; визначити потреби ринку праці soft skills випускників закладів вищої освіти (далі-ЗВО); розробити рекомендації ЗВО щодо удосконалення освітніх програм за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» потребам ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання відновлення здоров'я військовослужбовців та осіб з інвалідністю, яка виникла внаслідок різних психофізичних травмуючих обставин висвітлювали у своїх працях вчені Юденко О., Крушинська Н. і Омельчук О. [11], Білоус А., Юденко О., Крушинська Н. і Шевченко В. [1], Курбасов О., Юденко О., Крушинська Н. [5] та ін.

Роль фізкультурно-спортивної реабілітації у системі галузевих соціальних практик розкрили Приступа Є., Жарська Н., Бріскін Ю. та Вовканич А. [8]; Дутчак М., Кашуба В. і Сущенко Л. [2] та ін.

Проблема взаємодії вищої освіти і ринку праці відображено у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Зокрема, Ільч Л. [4]; Тілікіна Н. та Кримова М. [9]; Скиба Ю. [13]; C.Staiculescu, M.- L. Lacatus, R. Livsnti [16] та ін.

Нині на ринку праці спостерігається тенденція щодо наявності у випускників закладів вищої освіти soft skills. Загалом можна зазначити, що soft skills - універсальні непрофесійні якості, які допомагають взаємодіяти між собою в команді незалежно від сфери діяльності.

На початку дослідження нами встановлено, що в Україні за освітньою програмою «Фізкультурно-спортивна реабілітація» підготовка здійснюється у 8 закладах вищої освіти, а саме: Державному податковому університеті, Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського, Національному університеті водного господарства та природокористування, Міжнародному економіко-гуманітарному університеті імені академіка Степана Дем'янчука, Таврійському національному університеті імені В.І.Вернадського, Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова, Чорноморському національному університеті імені Петра Могили [3].

Для встановлення переліку soft skills бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» нами здійснено порівняльний аналіз освітніх програм 017 «Фізична культура і спорт» за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» Національного університету фізичного виховання і спорту (НУФВС), Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (УДУ), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (ТНПУ) (див. табл. 1)

Таблиця 1

Профілі бакалаврських освітніх професійних програм зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація»

Назва ЗВО	Національний університет фізичного виховання і спорту (НУФВС) [7]	Український державний університет імені Михайла Драгоманова (УДУ) [14]	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (ТНПУ) [10]
Офіційна назва освітньо-професійної програми	«Фізкультурно-спортивна реабілітація»	«Фітнес і фізкультурно-спортивна реабілітація»	«Фізкультурно-спортивна реабілітація»
Інтернет-адреса постійного розміщення	http://surl.li/qwzvz	http://surl.li/qwzms	http://surl.li/qwzqo

опису освітньої програми			
Мета освітньої програми	«Підготовка фахівців, здатних виявляти та ефективно розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері фізичної культури і спорту, зокрема у фізкультурно-спортивній реабілітації»[7].	«Професійна підготовка майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту спрямована на оволодіння студентами концептуальними науковими знаннями, критичним осмисленням теорій, принципів, методів і понять у сфері фізичної культури і спорту; поглиблення практичних умінь/навичок, майстерністю та інноваційністю; здатністю продовжувати навчання із значним ступенем автономії за другим (магістерським) рівнем вищої освіти»[14].	«Підготовка компетентного, конкурентоспроможного фахівця, орієнтованого на оволодіння системою професійних якостей з розробки профілактичних і реабілітаційних стратегій, здатного самостійно розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми в процесі професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту, з широким доступом до працевлаштування»[10].
Орієнтація освітньої програми	«Освітньо-професійна програма прикладної спрямованості. Базується на сучасних наукових положеннях та узагальненнях передової практики у сфері фізичної культури і спорту, зокрема у фізкультурно-спортивній реабілітації, де можлива подальша професійна кар'єра або продовження навчання для здобуття ступеня магістра»[7].	«Освітня програма має прикладну орієнтацію та спрямована на підготовку фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов, під час професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту або у процесі навчання»[14].	«Освітньо-професійна програма, має прикладну спрямованість і базується на загальновідомих положеннях та результатах наукових досліджень з фізкультурно-спортивної реабілітації, фізичної культури, спорту і орієнтує на актуальні спеціалізації, в рамках яких можлива подальша професійна та наукова кар'єра»[10].
Особливості освітньої програми	«Програма спрямована на формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, визначених стандартом вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, який затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 № 567. Освітньо-професійна програма узгоджується з рекомендаціями проєкту з вирівнювання структури європейської вищої освіти у спортивній науці Європейської мережі спортивної освіти (ENSE)»[7].	«Навчання на освітньо-професійній програмі здійснюють висококваліфіковані науково-педагогічні працівники кафедри фізичної реабілітації факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я НПУ імені М.П. Драгоманова та провідні фахівці із фітнес центрів і реабілітаційних центрів м. Києва»[14].	«Програма передбачає можливість вибору студентами програми Minor (Асистент вчителя-реабілітолога), яка поєднується зі спеціальністю на міждисциплінарному рівні та дає змогу ефективніше узгодити набуття відповідних фахових компетенцій та результатів навчання із сучасними потребами практики» [10].

Аналіз табл. 1 загальної частини профілів освітніх програм засвідчує, що в НУФВС метою освітньої програми є підготовка фахівців, здатних виявляти та ефективно розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми, в УДУ - здатних володіти концептуальними науковими знаннями, критичним мисленням, майстерністю та інноваційністю, в ТНПУ - здатних розробляти профілактичні і реабілітаційні стратегії та самостійно розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми. Можна зазначити, що в досліджуваних ЗВО мета освітньої програми відрізняється. Освітні програми мають прикладну спрямованість і базуються на сучасних наукових положеннях та узагальненнях передової практики у сфері фізкультурно-спортивної реабілітації та спрямовані на формування компетентностей визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт. Водночас освітні програми мають свої особливості, зокрема в НУФВС програма узгоджена з рекомендаціями проєкту з вирівнювання структури європейської вищої освіти у спортивній науці Європейської мережі спортивної освіти (ENSE). В УДУ - підготовку здійснюють висококваліфіковані науково-педагогічні працівники кафедри фізичної реабілітації факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я та провідні фахівці із бізнес-центрів і реабілітаційних центрів м. Києва. У ТНПУ - програма передбачає можливість вибору студентами програми Minor (Асистент вчителя-реабілітолога), яка поєднується зі спеціальністю на міждисциплінарному рівні та дає змогу ефективніше узгодити набуття відповідних фахових компетенцій та результатів навчання із сучасними потребами практики.

Надалі нами здійснено порівняльний аналіз переліку soft skills бакалаврських освітніх професійних програм 017 «Фізична культура і спорт» за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація», досліджуваних ЗВО (див. табл 2)

Таблиця 2

Порівняльний аналіз переліку soft skills бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» досліджуваних ЗВО [7; 10; 14]

Загальні компетентності (ЗК)	НУФВС	УДУ	ТНПУ
1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями	+	+	+
2. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	+	+	+
3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій	+	+	+
4. Здатність працювати в команді	+	+	+
5. Здатність планувати та управляти часом	+	+	+
6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово	+	+	+
7. Здатність спілкуватися іноземною мовою	+	+	+
8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	+	+	+
9. Навички міжособистісної взаємодії	+	+	+
10. Здатність бути критичним і самокритичним	+	+	+
11. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)	+	+	+
12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	+	+	+

Як видно з таблиці 2 перелік soft skills бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» у досліджуваних ЗВО відповідають Стандарту вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт відповідно є ідентичними.

Наступним етапом нашого дослідження було порівняння кількості освітніх компонентів, які забезпечують формування soft skills бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» досліджуваних ЗВО (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняльний аналіз кількості освітніх компонентів, які забезпечують формування soft skills бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» досліджуваних ЗВО[7; 10; 14].

Загальні компетентності	НУФВС	УДУ	ТНПУ
	Кількість освітніх компонентів, одиниць		
1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями	34	4	24
2. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	3	4	10
3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та	10.	3	7

закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій			
4. Здатність працювати в команді	40	2	12
5. Здатність планувати та управляти часом	40	5	7
6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово	40	5	2
7. Здатність спілкуватися іноземною мовою.	7	4	2
8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	1	1	4
9. Навички міжособистісної взаємодії	3	3	17
10. Здатність бути критичним і самокритичним	40	3	4
11. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)	40	1	6
12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	5	1	9

У НУФВС формування таких soft skills, як здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями; здатність працювати в команді; здатність планувати та управляти часом; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність бути критичним і самокритичним; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) здійснюється наскрізно протягом усього періоду навчання через 40 освітніх компонентів. Проте, ми можемо припустити, що реалізувати такий підхід з формування відповідних soft skills є доволі проблемним. Оскільки усі освітні компоненти повинні мати результат навчання зорієнтованого на формування відповідної компетентності. Крім того, дещо сумнівним є те, що здатність спілкуватися іноземною мовою здійснюється під час вивчення таких освітніх компонентів: практика зі спортивного туризму та орієнтування; психологія; педагогічна практика у закладах загальної середньої освіти; загальна теорія фізкультурно-спортивної реабілітації.

У подальшому нами здійснено порівняльний аналіз кількості освітніх компонентів, що забезпечують формування програмних результатів soft skills бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» досліджуваних ЗВО (табл. 4).

Таблиця 4

Порівняльний аналіз кількості освітніх компонентів, що забезпечують формування програмних результатів відповідно до soft skills бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» досліджуваних ЗВО [7; 10; 14]

Програмні результати навчання	НУФВС	УДУ	ТНПУ
1. Здійснювати аналіз суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту, демонструвати власне бачення шляхів розв'язання існуючих проблем	12	10	3
2. Спілкуватися українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування	15	12	5
3. Уміти обробляти дані з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій	6	8	2
4. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне та самокритичне мислення	4	5	8
5. Засвоювати нову фахову інформацію, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег	3	3	15
6. Здійснювати заходи з підготовки спортсменів, організації й проведення спортивних змагань	5	6	5
7. Демонструвати готовність до зміцнення особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та інших чинників здорового способу життя, проведення роз'яснювальної роботи серед різних груп населення	5	8	13
8. Знати та розуміти сутність, принципи, методи, форми та організацію процесу навчання і виховання людини	1	4	3
9. Аргументувати управлінські рішення для вирішення проблем, які виникають в роботі суб'єктів фізичної культури і спорту; мати навички лідерства.	3	1	6
10. Здійснювати комунікаційну взаємодію з ветеранами та членами їх сімей для підвищення їх мотивації до занять фізичною культурою і спортом, участі у спортивних змаганнях та інших заходів реабілітації	5	-	-

Як видно з таблиці 4 кількість освітніх компоненти, що забезпечують формування програмних результатів відповідно до soft skills бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» досліджуваних ЗВО коливається від 15 до 1. Наприклад, навички лідерства у НУФВС формуються через 3 освітні компоненти, в УДУ - 1 освітній компонент, в ТНПУ - 6 освітні компоненти. Такий результат навчання, як спілкуватися українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування у НУФВС формується через 15 освітні компоненти, в УДУ - 12 освітні компоненти, в ТНПУ - 5 освітні компоненти.

У подальшому нами здійснено аналіз потреб soft skills у випускників ЗВО, які відповідають вимогам ринку праці. «У праці С.Staiculescu, M.- L. Lacatus, R. Livsnti «Employers expectations and requirements. Case study: Employers of Schools of

Economics and Business Graduates in Romania»[12] наведено наступні затребувані soft skills на ринку праці Румунії: відданість і відповідальність до роботи; етична та відповідальна поведінка; бажання навчатися і професійно розвиватися; організація та планування власної діяльності. Серед інших навичок названо комунікативні, орієнтованість на клієнта, публічний імідж, терпіння, серйозність, пунктуальність, навички усної презентації»[13].

Ключові soft skills майбутнього, згідно з дослідженням McKinsey: лідерство; комунікації та ведення переговорів; базові навички роботи з цифровими технологіями; навички провідних ІТ; сприйняття та емпатія; критичне мислення; креативність; проектування технологій; проектний менеджмент[10].

Відповідно до дослідження OECD, конкурентними перевагами випускників ЗВО будуть креативність, нестандартне мислення та емоційний інтелект.

Аналіз матеріалів міжнародного економічного форуму дав змогу виявити тенденції у змінах то 10 найважливіших навичок для роботи на світовому рівні (табл. 5)

Таблиця 5

Світові тенденції топ 10 найважливіших навичок для роботи

Топ 10 найважливіших навичок для роботи	
2015 р.	2025 р. (прогноз) [17]
1. Комплексне розв'язування задач	1. Аналітичне мислення та інноваційність
2. Критичне мислення	2. Активне навчання та стратегії навчання
3. Творчість	3. Вирішення складних проблем
4. Управління людьми	4. Критичне мислення та аналіз
5. Координація з іншими	5. Креативність, оригінальність та ініціативність
6. Емоційний інтелект	6. Лідерство та соціальний вплив
7. Судження та прийняття рішень	7. Використання технологій, моніторинг та контроль
8. Сервісна орієнтація	8. Створення технологій та програмування
9. Ведення переговорів	9. Витривалість, стресостійкість та гнучкість
10. Когнітивна гнучкість	10. Логічна аргументація, вирішення проблем та формування ідей

* Джерело: WEF. Звіти Всесвітнього економічного форуму «Майбутнє робочих місць», 2022

Результати засвідчують «суттєві зміни в порівнянні з останньою ітерацією цього опитування, яке було опубліковано у 2015 р. щодо soft skills. Потреби роботодавців до soft skills якими мають володіти випускники ЗВО дуже швидко змінюються, наприклад у переліку топ-10 навичок 2025 р. у порівнянні з 2015 р. спільними є тільки одна навичка – критичне мислення»[13].

Аналіз тенденцій щодо змін у ключових soft skills на міжнародному рівні дозволяє зробити висновок, що в «...процесі глобальних змін важливими залишаються критичне мислення, креативність, комплексне розв'язання проблем, лідерство та соціальний вплив. Серед нових soft skills, які за прогнозами експертів та роботодавців будуть актуальними до 2025 р., вбачаються активне навчання, витривалість, стресостійкість, гнучкість та цифрові навички»[13].

У праці Н. Тілікіної, М. Кримова «Навички XXI століття як умова виходу молоді на ринок праці»[11] подано, які soft skills є «...найменш розвиненими у молоді, а саме: адаптивність; уміння працювати в команді; здатність швидко навчатися; ініціативність; критичне й аналітичне мислення; емоційний інтелект; можливість комплексно розв'язувати проблеми; управлінські компетентності; стратегічне мислення; осмислення і прийняття рішень» [11, с.26].

Мантур-Чубата О. С., Ваганова Л. В. у праці «Ринок праці України в умовах воєнного стану»[6] зазначають, що роботодавці, в порівнянні з довоєнним періодом, почали набагато більше звертати увагу на наявність у випускників ЗВО soft skills. Топ10 ключових soft skills у запропонованих вакансіях від роботодавців у станом на липень 2022 р.: відповідальність, уважність, тактовність, навички роботи в команді, комунікабельність, стресостійкість, орієнтація на результат, аналітичні здібності, самоорганізація, багатозадачність.

Як зазначає Л.Ільїч, що «головними тенденціями сучасного вітчизняного ринку праці є: високі показники молодіжного безробіття; зростання зайнятості в неформальному секторі; поширення неформальної зайнятості у сільській місцевості; перевищення темпів найму в неформальному секторі аналогічного показника формального сектору; збільшення частки економічно неактивного населення; зростання частки зневірених; зростання обсягів не працевлаштованих осіб після закінчення загальноосвітніх та ЗВО I—IV рівнів акредитації»[4].

«ЗВО для того, щоб реагувати на нові виклики, повинні:

- аналізувати зміни у soft skills на ринку праці відповідно до змін, які відбуваються на світовому, державному та регіональному рівнях;
- вживати заходів на основі очікуваних змін у soft skills відповідно до потреб ринку праці, а не на основі поточного стану;
- запроваджувати механізми та інструменти, що дають можливість якнайшвидше адаптуватися до змін у soft skills ;
- стимулювати дії, спрямовані на отримання зворотного зв'язку від роботодавців, з метою визначення корисності наданих soft skills»[13].

Спілкою роботодавців України проведено опитування роботодавців щодо відповідності сформованості soft skills у випускників ЗВО потребам ринку (рис. 1).

Результати опитування засвідчили (див. рис. 1), що рівень сформованості soft skills випускників ЗВО не відповідає вимога ринку праці. На думку роботодавців, на рівні нижчого від середнього у випускників ЗВО сформовані такі soft skills:

творчість, креативність; інформаційна грамотність; медіаграмотність; цифрова грамотність; комунікативність. Водночас такі soft skills, як саморозвиток; критичне мислення; лідерство; співпраця, робота в команді; емоційний інтелект; гнучкість, адаптивність; продуктивність (тайм-менеджмент); ініціативність майже не сформовані. Розвиток ЗВО soft skills, які сьогодні є вкрай затребуваними на ринку праці є одним із їхнього завдання. Тому вважаємо, що ЗВО варто удосконалити освітньо-професійну програму бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» передбачивши формування наступних soft skills, як: саморозвиток; критичне мислення; лідерство; співпраця, робота в команді; емоційний інтелект; гнучкість, адаптивність; продуктивність (тайм-менеджмент); ініціативність.

Критичне мислення це здатність об'єктивно проаналізувати ситуацію і прийняти усвідомлені рішення використовуючи логічне мислення, навички нестандартного мислення, спритність, винахідливість, і навіть креативність.

Лідерство здатність до організації, управління колективом або групою співробітників за рахунок вміння уникати або вирішувати конфлікти, вміння створювати домовленості, союзи, угоди, фасилітації, менеджменту тощо.

Емоційний інтелект це здатність краще розуміти потреби та очікування своїх колег, партнерів та керівників та вибудовування максимально ефективної комунікації.

Креативність здатність до продукування та використання нестандартних підходів до вирішення завдань.

Відкритість до зворотного зв'язку це здатність самокритично оцінювати свої дії та брати до уваги конструктивну критику інших та швидше реагувати на зміни та збільшувати свою конкурентоспроможність.

Адаптивність здатність швидко змінювати свій підхід та стратегію залежно від ситуації та готові шукати альтернативні рішення

Командна робота здатність взаємодіяти і спілкуватися з колегами на належному рівні, і прагнути до єдиного результату за рахунок наявності комплексу з комунікативних навичок, лідерських якостей і емоційного інтелекту.

Продуктивність (тайм-менеджмент) здатність управління власним часом, що передбачає планування і постановка цілей; розставляння пріоритетів і дедлайнів по кожній задачі; аналіз витрат часових ресурсів; складання списків; самоорганізація і делегування.

Володіння на високому рівні випускниками ЗВО зазначених soft skills суттєво підкреслить його компетентність, позитивно вплине на його кар'єрне просування, отримання більших прибутків, водночас підвищить конкурентоспроможність самого ЗВО.

Кваліфікаційні навички та людський капітал: кваліфікаційний розрив

Кваліфікаційний розрив в Україні за оцінкою роботодавців

<https://pon.org.ua/novyny/9044-navychky-khkh-stolittia-ochyma-molodi-ta-robotodavciv-rezultaty-onlain-opytuvannia.html>

Рис. 1 Кваліфікаційний розрив України за оцінкою роботодавців

«Ринок вищої освіти є ефективним інструментом ринкової економіки лише за умови наявності мобільної системи вищої освіти, яка гнучко реагує на попит на ринку праці. Для цього необхідно трансформувати процеси організації та управління освітнім процесом на формування soft skills, що відповідають потребам ринку праці на світовому, державному та регіональному рівнях»[13].

Враховуючи сучасні тенденції на ринку праці рекомендуємо ЗВО удосконалити бакалаврські освітні програми зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» та передбачити формування таких soft skills, як критичне мислення, творчість, креативність, співпраця, робота в команді, емоційний інтелект, продуктивність (тайм-менеджмент) та ініціативність. Щоб залишатися на ринку освітніх послуг і мати добру репутацію, ЗВО необхідно постійно підтримує діалог з представниками бізнесу та реагувати на їхні потреби і забезпечувати попити на відповідні soft skills.

Висновки: на основі проведеного дослідження визначено перелік soft skills освітніх програм підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація». У ході дослідження нами було вперше визначено перелік soft skills, які відповідають ринку праці, а саме: творчість, креативність; інформаційна грамотність;

медіаграмотність; цифрова грамотність; комунікативність; саморозвиток; критичне мислення; лідерство; співпраця, робота в команді; емоційний інтелект; гнучкість, адаптивність; продуктивність (тайм-менеджмент); ініціативність. Враховуючи, що адаптація освітніх програм відповідно до потреб ринку праці – одне з найголовніших завдань повоєнного відновлення країни рекомендуємо ЗВО удосконалити бакалаврські освітні програми зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» та передбачити формування таких soft skills, як критичне мислення, творчість, креативність, співпраця, робота в команді, емоційний інтелект, продуктивність (тайм-менеджмент) та ініціативність. Це сприятиме насамперед високому рівню підготовки фахівців з відповідної галузі та їх працевлаштування відповідно до здобутих компетентностей і soft skills на вітчизняному ринку праці, що є невід'ємною частиною відновлення України.

Перспективи використання результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути використані ЗВО для удосконалення освітніх програм підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту за спеціалізацією «Фізкультурно-спортивна реабілітація» відповідно до потреб ринку праці.

Література

1. Білоус А., Юденко О., Крушинська Н., Шевченко В. Засоби фізичної терапії ветеранів АТО, які займаються легкою атлетикою в фізкультурно-оздоровчих секціях. Матеріали наук.-практ. конф. з міжнародною участю Теоретико-методичні аспекти фізичної культури і спорту : Івано-Франківськ Київ : НУФВСУ. С. 44-54. 2020. Режим доступу: <http://surl.li/qwzsn>
2. Дутчак М.В., Кашуба В.О., Суценок Л.П. Кваліфікаційні характеристики професій працівників сфери фізкультурно-спортивної реабілітації. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Випуск 12 (172). 2023 с. 69-73. Режим доступу: <http://surl.li/qwzqtg>
3. Єдина державна електронна бази з питань освіти. – Режим доступу: <https://vstup.edbo.gov.ua/>
4. Ільч Л. Взаємодія ринків праці та освіти: сутність характерні риси та модель функціонування. *Економіка та держава*. 2017. № 4. С. 69–74. Режим доступу: <http://www.economy.in.ua/index.php?op=1&z=3744&i=13>
5. Курбасов О.О., Юденко О.В., Крушинська Н.М. Інноваційні засоби фізичної терапії та фізкультурно-спортивної реабілітації військових із дисфункціями в колінному суглобі внаслідок бойової травми // Abstracts of IX International Scientific and Practical Conference Stockholm, Sweden
6. Мантур-Чубата О.С., Ваганова Л.В. Ринок праці України в умовах воєнного стану. *Економіка і регіон*. 2022. № 2 (85). С.81-87
7. Освітньо-професійна програма «Фізкультурно-спортивна реабілітація». Національний університет фізичного виховання і спорту. Режим доступу: <http://surl.li/qwzvz>
8. Приступа Є.Н., Жарська Н.В., Бріскін Ю.А., Вовканич А.С. Фізкультурно-спортивна реабілітація у системі галузевих соціальних практик. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2022, 7(4): 163–169. DOI: <https://unisport.edu.ua/content/naukovi-konferenciyi-ta-seminary>
9. Скиба Ю.А. Формування управлінських компетенцій майбутніх екологів на засадах збалансованого розвитку: теорія і практика: монографія. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. 440 с.
10. Освітньо-професійна програма «Фізкультурно-спортивна реабілітація». Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Режим доступу: <http://surl.li/qwzqo>
11. Тілікіна Н.В., Кримова М.О. Навички XXI століття як умова виходу молоді на ринок праці. *Інвестиції: практика та досвід*. № 5-6/2020 С.21-28. Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/5-6_2020/6.pdf
12. Теоретичні основи та провідний зарубіжний досвід взаємодії вищої освіти та ринку праці в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України : препринт (аналітичні матеріали); за ред. Ю. Скиби. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 142 с. Режим доступу: <http://surl.li/qwzpg>
13. Україна – новий центр європейської освіти. ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ 2030. Український інститут майбутнього. Режим доступу: <https://strategy.uifuture.org/ukraine-learning-nation.html>
14. Освітньо-професійна програма «Фітнес і фізкультурно-спортивна реабілітація». Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Режим доступу: <http://surl.li/qwzms>
15. Юденко О.В., Крушинська Н.М., Омельчук О.В. Впровадження інноваційних фітнес-технологій в програмі фізкультурно-спортивної реабілітації військовослужбовців із наслідками бойової травми. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Випуск 3К (131) 2021 С.445-451. – Режим доступу : <http://surl.li/qwznn>
16. Staiculescu C., Lacatus M.-L., Livsnti R. Employers expectations and requirements. Case study: Employers of Schools of Economics and Business Graduates in Romania. Proceedings of the 15th International Conference on Business Excellence 2021 DOI: 10.2478/picbe-2021-0018, pp. 185-195,
17. These are the top 10 job skills of tomorrow – and how long it takes to learn them. <http://surl.li/klcrb>

References

1. Bilous A., Yudenko O., Krushynska N., Shevchenko V. Zasoby fizychnoi terapii veteraniv ATO, yaki zaimaiutsia lehkoiiu atletykoiiu v fizkulturno-ozdorovchyykh sektsiakh. Materialy nauk.-prakt. konf. z mizhnarodnoiu uchastiu Teoretyko-metodychni aspekty fizychnoi kultury i sportu : Ivano-Frankivsk – Kyiv : NUFVSU. S. 44-54. 2020. Rezhym dostupu : <http://surl.li/qwzsn>
2. Dutchak M.V., Kashuba V.O., Sushchenko L.P. Kvalifikatsiini kharakterystyky profesii pratsivnykiv sfery fizkulturno-sportyvnoi reabilitatsii. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Vypusk 12 (172). 2023 s. 69-73. Rezhym dostupu: <http://surl.li/qwzqtg>
3. Iedyna derzhavna elektronna bazy z pytan osvity. Rezhym dostupu: <https://vstup.edbo.gov.ua/>
4. Ilich L. Vzaiemodiia ryнкiv pratsi ta osvity: sutnist kharakterni rysy ta model funktsionuvannia. Ekonomika ta derzhava. 2017. № 4. S. 69–74. Rezhym dostupu: <http://www.economy.in.ua/index.php?op=1&z=3744&i=13>

5. Kurbasov O.O., Yudenko O.V., Krushynska N.M. Innovatsiini zasoby fizychnoi terapii ta fizkulturno-sportyvnoi reabilitatsii viiskovykh iz dysfunksiiamy v kolinnomu suhlobi vnaslidok boiovoi travmy. // Abstracts of IX International Scientific and Practical Conference Stockholm, Sweden
6. Mantur-Chubata O.S., Vahanova L.V. Rynok pratsi Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. Ekonomika i rehion. 2022. № 2 (85). S.81-87.
7. Osvitno-profesiina prohrama «Fizkulturno-sportyvna reabilitatsiia». Natsionalnyi universytet fizychnoho vykhovannia i sportu. Rezhym dostupu: <http://surl.li/qwzvz>
8. Prystupa Ye.N., Zharska N.V., Briskin Yu.A., Vovkanych A.S. Fizkulturno-sportyvna reabilitatsiia u systemi haluzevykh sotsialnykh praktyk. Ukrainskyi zhurnal medytsyny, biolohii ta sportu. 2022, 7(4): 163–169. DOI: <https://unisport.edu.ua/content/naukovi-konferenciyi-ta-seminary>
9. Skyba Yu.A. Formuvannia upravlinskykh kompetentsii maibutnykh ekolohiv na zasadakh zbalansovanoho rozvytku: teoriia i praktyka: monohrafiia. Kyiv: NPU im. M.P. Drahomanova, 2013. 440 s.
10. Osvitno-profesiina prohrama «Fizkulturno-sportyvna reabilitatsiia». Ternopilskyi natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni Volodymyra Hnatiuka. Rezhym dostupu: <http://surl.li/qwzqo>
11. Tilikina N.V., Krymova M.O. Navychky KhKhI stolittia yak umova vykhodu molodi na rynek pratsi. Investytsii: praktyka ta dosvid. № 5-6/2020 S.21-28. Rezhym dostupu: http://www.investplan.com.ua/pdf/5-6_2020/6.pdf
12. Teoretychni osnovy ta providnyi zarubizhnyi dosvid vzaiemodii vyshchoi osvity ta rynku pratsi v umovakh voiennoho stanu ta pisliavoiennoho vidnovlennia Ukrainy : prepynt (analychni materialy); za red. Yu. Skyby. Kyiv : Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy, 2023. 142 s. Rezhym dostupu: <http://surl.li/qwzpg>
13. Ukraina – novyi tsentr yevropeiskoi osvity. EKONOMICNA STRATEHIIA UKRAINY 2030. Ukrainskyi instytut maibutnoho. – Rezhym dostupu: <https://strategy.uifuture.org/ukraine-learning-nation.html>
14. Osvitno-profesiina prohrama «Fitnes i fizkulturno-sportyvna reabilitatsiia». Ukrainskyi derzhavnyi universytet imeni Mykhaila Drahomanova. Rezhym dostupu: <http://surl.li/qwzms>
15. Iudenko O.V., Krushynska N.M., Omelchuk O.V. Vprovadzhennia innovatsiinykh fitnes-tekhnohohii v prohrami fizkulturno-sportyvnoi reabilitatsii viiskovosluzhbovtiv iz naslidkamy boiovoi travmy. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Vypusk 3K (131) 2021 S.445-451. Rezhym dostupu : <http://surl.li/qwznn>
16. Staiculescu C., Lacatus M.-L., Livsnti R. Employers expectations and requirements. Case study: Employers of Schools of Economics and Business Graduates in Romania. Proceedings of the 15th International Conference on Business Excellence 2021 DOI: 10.2478/picbe-2021-0018, pp. 185-195,
17. These are the top 10 job skills of tomorrow – and how long it takes to learn them. <http://surl.li/klcrb>

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).96](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).96)
УДК 796.332-053.6(045)

Собко С.Г.,
<https://orcid.org/0000-0001-7325-2869>
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри фізичного виховання і рекреаційно-
оздоровчої роботи, Центральнoукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький

Собко Н.Г.,
<https://orcid.org/0000-0002-5354-926>
кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри теорії та методик олімпійського і професійного спорту,
Центральнoукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький

Липчанська Л.М.,
<https://orcid.org/0000-0002-8331-3138>
старший викладач кафедри екології, охорони навколишнього середовища та здорового способу життя,
Центральнoукраїнський Національний технічний університет, м. Кропивницький

ПРОГРАМУВАННЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ 14-15 РОКІВ У РІЧНОМУ ЦИКЛІ ТРЕНУВАНЬ

З'ясовано, що на будь-якому з етапів багаторічної футбольної підготовки, є підготовка футболістів до змагальної діяльності, де суттєвий ваговий коефіцієнт мають техніко-тактичні дії, опанування якими, априорі, неможливе без планування занять техніко-тактичної спрямованості у тренувальному процесі юних футболістів. Метою роботи передбачено програмування техніко-тактичної підготовки юних футболістів 14-15 років у річному циклі тренувань. Методологічною базою дослідження слугували: теоретичний аналіз і узагальнення досвіду спортивної практики в питаннях техніки і тактики, техніко-тактичної підготовки юних футболістів; педагогічні методи, метод анкетування тренерів з футболу; програмний підхід. Науковою новизною дослідження є створення орієнтовної програми техніко-тактичної підготовки юних футболістів 14-15 років у річному циклі тренувань. За допомогою аналізу наукової і методичної літератури, методу анкетування визначили значущість техніко-тактичної підготовки у процесі розвитку і